

Motion till riksdagen 2021/22:4096

av **Annika Hirvonen m.fl. (MP)**

Ågärder mot hedersrelaterat våld och förtryck

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om forskning kring förebyggande av hedersrelaterat våld och förtryck och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om beräkningar av det hedersrelaterade våldets kostnader för samhället och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om arbetsmarknadsåtgärder för kvinnor och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om fortbildning av yrkesverksamma och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om verktyg och kompetens i socialtjänsten och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kriminalisera oskuldskontroller och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skärpta straff vid överträdelse av kontaktförbud och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om auktoriserade tolkar och tillkännager detta för regeringen.

9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om demokrativillkor och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Migrationsverkets handläggning av asylärenden och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om internationellt arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Inledning

Det går inte att kompromissa om mänskliga rättigheter. Friheten att fritt utforma sitt liv är en mänsklig rättighet. I den friheten ingår rätten till självbestämmande och möjligheten att uttrycka sin kärlek, sexuella läggning och könsidentitet utan rädsla för diskriminering eller straff.

Barns rättigheter och perspektiv grundläggande. Miljöpartiet har länge arbetat för att FN:s barnkonvention ska bli svensk lag, vilket den blev 2020. Detta är ett viktigt steg för barns frihet och rättigheter. Nu återstår det viktiga arbetet med att följa upp att lagen efterlevs, så att den får en faktisk effekt.

Hedersrelaterat våld och förtryck ska behandlas på ett snabbt, samordnat och konsekvent sätt i ett samarbete mellan myndigheter och i många fall även civilsamhällets organisationer. Samhällets institutioner ska ha beredskap och verktyg för att motverka patriarkalt våld och våldshandlingar som utförs under påverkan av hedersföreställningar. Samtidigt behöver vi utveckla förebyggande och långsiktiga metoder mot det hedersrelaterade förtrycket och våldet. Vi har fått på plats flera viktiga mekanismer för att hantera akuta situationer. Dessa måste användas och utvecklas.

Forskningsatsning på våldsförebyggande arbete

Det finns i dag få beforskade och utvärderade program för att arbeta med att förändra heders normerna. De metoder som finns har ofta finansierats med projektstöd och har endast i begränsad utsträckning utvecklats utifrån ett systematiskt tillvägagångssätt, med utgångspunkt i bästa tillgängliga kunskap och beprövad erfarenhet. Det finns därför ett behov av att utveckla och förstärka det förebyggande arbetet för att förändra hedersnormer, inte minst i skolan och genom föreningslivet.

Använd beräkningar av vad våldet kostar som beslutsunderlag

Det finns en del kostnadsberäkningar på vad mäns våld mot kvinnor kostar, både för samhället som helhet och för den som utsätts, men däremot inget specificerat för just hedersrelaterat våld. En studie som gjordes 2006 visar att mäns våld mot kvinnor i nära relationer kostar samhället runt tre miljarder kronor per år, och en studie från 2017 visar att en person som utsätts för ett våldsbrott i genomsnitt förlorar i snitt 1,5 miljoner kronor åtta år efter brottet. Våldsutsatta kvinnors inkomster minskar med 25 procent och risken att dö i förtid är 17 gånger högre för kvinnor och 10 gånger högre för män. Att beskriva våldets kostnader och dess påverkan på samhället kan motivera till handling, förändring, utveckling och flytta fokus från när våld redan har inträffat till ett förebyggande arbete och att förhindra att det ska ske. Våldets kostnader jämfört med kostnader för förebyggande arbete bör i högre grad ingå i beslutsunderlag för politiker och myndigheter.

Arbetsmarknadsåtgärder riktade till kvinnor

Ett uttryck för hedersnormerna kan vara att kvinnor begränsas och inte får arbeta. Utrikes födda kvinnor är en grupp som generellt har en lägre sysselsättningsgrad än såväl inrikes födda kvinnor som utrikes födda män. Att ha en egen försörjning ger ökad egenmakt och gör det möjligt för kvinnor som lever i en hederskontext att bryta sig fria. Det finns goda skäl att tro att detta även kan leda till frigörelse för barnen.

Arbetsmarknadsåtgärder bör riktas mot kvinnor i områden med socioekonomiska utmaningar, till exempel genom satsningar på arbetsintegrerande sociala företag, kombinerade språk- och yrkesutbildningar och företagande, samt att stöd riktas mot initiativ inom föreningslivet som engagerar kvinnor i områden med socioekonomiska utmaningar. Kvinnor som har kommit till Sverige som vuxna är de som står längst ifrån den svenska arbetsmarknaden, och behöver särskilt inriktade åtgärder för att nå egenmakt. Etableringsinsatser ska kompenseras fullt ut för föräldraledighet, så att den som varit hemma med barn kan ta igen det hen missat.

Fortbilda yrkesverksamma

År 2017 infördes obligatoriska moment om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer i utbildningar till yrken som innebär möten med våldsutsatta kvinnor och barn, exempelvis läkar-, sjuksköterske-, socionom- och psykologutbildningarna.

Däremot är kunskapen bland befintlig personal skiftande. Socialstyrelsen konstaterar att

vården brister när det gäller att stötta offer för alla typer av våld i nära relationer, men offren för hedersrelaterat våld är särskilt utsatta. En vetenskaplig studie som Läkartidningen refererar till visar att två av tre tillfrågade ur olika vårdinrättningar uppgav sig ha låg medvetenhet om hedersvåld. En nationell samordning inom vården behövs med tydliga riktlinjer som är lika över hela landet, samt att kunskap om hedersrelaterat våld är en obligatorisk del i samtliga utbildningar inom vård, omsorg, skola, socialtjänst och polis. Det gäller inte minst personal inom verksamheter som möter personer med funktionsnedsättning och andra särskilt utsatta grupper.

Bättre verktyg och kompetens i socialtjänsten

I dag finns en del lagar och förordningar som styr socialtjänstens arbete men som kan motverka arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck. Sådana exempel är "återföreningsnormen", det vill säga normen om att en familj i konflikt i första hand ska återförenas, samt regeln om att föräldrarna alltid ska kontaktas vid en orosanmälan. Det bör övervägas hur vi kan stärka socialtjänstens möjligheter att motverka hedersrelaterat våld och förtryck och hur socialtjänstens kompetens i hur man arbetar med hedersrelaterade ärenden kan stärkas.

Kriminalisera oskuldskontroller

En särskild fråga är så kallade "oskuldskontroller" och "oskuldsintyg", när vårdpersonal genomför en undersökning av en kvinna och utfärdar intyg om att hon är oskuld. Redan idag är sådana kontroller och intyg oförenliga med principerna om vetenskap och beprövad erfarenhet som gäller för vården, men för att tydligt markera att detta också är fråga om övergrepp och förtryck bör genomförandet av oskuldskontroller och utfärdandet av oskuldsintyg kriminaliseras. En kriminalisering gör det tydligare att dessa företeelser inte är tillåtna och signalerar därtill att oskuldsnormen (att en kvinna ska vara oskuld när hon gifter sig) inte gäller.

Skärp straffen när det gäller överträdelser av kontaktförbud

Skärpta straff är inte någon universalåtgärd för att komma åt hedersrelaterad brottslighet. Dels kan det vara kontraproduktivt, då benägenheten att anmäla sjunker när offret tvekar inför att utsätta sina släktingar för hårda straff och/eller utvisning, och dels har straffen precis skärpts i och med de straffskärpningar som trädde i kraft i juni 2020.

Men när det gäller överträdelse av kontaktförbud är straffet böter eller fängelse i högst ett år, förutom vid ringa överträdelse. Miljöpartiet anser att straffen ska skärpas vid överträdelse av kontaktförbud, även vid ett ringa sådant.

Auktoriserade tolkar

Inom rättsväsendet, men också inom andra offentliga situationer, är det viktigt att de som har behov av tolk får kompetent och opartisk tolkning. Det råder i dag brist på tolkar, särskilt auktoriserade, inom vissa språkgrupper. Detta kan leda till att en icke professionell tolk används, eller till och med en anhörig. Tolken riskerar då att bli partisk eller rent av skadlig för den som har behov av tolken. Det bör vara möjligt att få en tolk från ett annat område än sitt eget närområde, samt möjlighet att byta om tolken är partisk eller känner familjen.

Det är viktigt att tolkväsendet professionaliseras. Tolkar ska utbildas i de språk där det finns brist och möjligheten för tolkar att validera sin kompetens ska förbättras. Det bör också finnas möjlighet till auktorisering som specialisttolk inom olika områden såsom vård, rättsväsende etcetera. Samordningen mellan olika myndigheter bör också förbättras så att möjligheten att få information och handläggning på olika språk utökas.

Säkerställ demokrativillkor för ekonomiska bidrag

Staten delar årligen ut cirka 14 miljarder kronor till det civila samhället. År 2019 tillsattes en utredning (SOU 2019:35) som såg över demokrativillkoren för statliga bidrag. I dag är, enligt utredningen, reglerna otydliga och allmänna och tar egentligen bara sikte på om en organisation är demokratiskt uppbyggd och att syftet är demokratiskt. Däremot syns knappt alls om verksamheten lever upp till demokratiska villkor och om organisationens företrädare gör det. Det behöver säkerställas att stat och kommun inte ger ekonomiska bidrag till organisationer, föreningar och samfund som inte stödjer samhällets mål om jämställdhet mellan könen och allas lika värde.

Migrationsverkets arbete

När Migrationsverket bedömer asylskäl görs ofta bara en säkerhetsbedömning av läget i hemlandet och om den asylsökande har ett fungerande nätverk där. Det tas inte lika mycket hänsyn till om detta nätverk är själva problemet, det vill säga att släktingar är ett hot mot den asylsökande. Migrationsverkets arbete för att utreda förföljelse och

diskriminering baserad på kön och sexuell läggning, antingen i ursprungslandet eller utövat av familjemedlemmar som befinner sig i Sverige, behöver stärkas.

Initiativ för att motverka hedersförtryck internationellt

Hedersrelaterat våld och förtryck finns över hela världen. Det finns därför goda skäl att uppmärksamma och driva dessa frågor internationellt, exempelvis inom EU, bland annat för att identifiera och sprida verkningsfulla förebyggande metoder. Sverige bör arbeta för att initiativ tas på internationell nivå, exempelvis inom EU, för att kartlägga, utveckla och sprida kunskap och våldsförebyggande metoder inriktade på att motverka hedersrelaterat våld och förtryck. Sverige behöver också arbeta för internationella samordningsinsatser för att hjälpa barn som förts utomlands i hedersrelaterade syften att komma hem, arbeta för att stärka det internationella arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck inom ramen för EU:s biståndsbudget NDICI, samt stärka lokala NGO:s som arbetar mot hedersrelaterat våld och förtryck i länder där detta är utbrett. Det är också viktigt att Sverige fortsätter stödja generell utbildning och rätten och tillgången till preventivmedel.

Annika Hirvonen (MP)

Rasmus Ling (MP)

Pernilla Stålhammar (MP)

Leila Ali-Elmi (MP)